

Surma põhjuse teatise täitmine

Gleb Denissov

Surma põhjuste registri juht

Tervise Arengu Instituut

Tallinn 10.03.2020

OSA I

SISSEJUHATUS – KORRALDUS JA EESMÄRK

Surma põhjuste register on

Tervise Arengu Instituudis alates 1.jaanuarist 2008

Hiiu 42, 11619 Tallinn

Telefon 659 3949

Vastutav töötaja – Sotsiaalministeerium

Koosseis – 2 töökohta, sh 2 x 0.5 arst-kodeerijat

Enne 2008 kogus surmapõhjuste andmeid

Statistikaamet

Õiguslik alus

- **Surma põhjuste registri põhimäärus** – nr 36 vastu võetud 06.07.2018, muudetud 15.03.2019.
- **Surma põhjuse tuvastamise seadus**, vastu võetud 13.04.2005, muudetud 05.12.2018.
- Tervise infosüsteemi edastatavate dokumentide andmekoosseisud ning nende esitamise tingimused ja kord – sotsiaalministri määrus nr 53 vastu võetud 17.09.2008, muudetud 15.03.2019.

Õiguslik alus – Euroopa õigus

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EÜ) nr 1338/2008 rahvatervist ning töötervishoidu ja tööohutust käsitleva ühenduse statistika kohta

KOMISJONI MÄÄRUS (EL) nr 328/2011 millega rakendatakse seoses surmapõhjuseid käsitleva statistikaga Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1338/2008

Liikmesriigid edastavad komisjonile (Eurostat) lisas sätestatud muutujate loetelu.

Surma algpõhjus RHK-s

1. Haigus või vigastus, mis algatas vahetult surmale viivate haigusseisundite jada
2. Õnnetuse või vägivalla asjaolud, mis tekitasid surmava vigastuse

Läheb kokku ravimise peapõhjusega 46% Johansson ja Westerling, 1999 (Rootsi)

Eesmärk – haiguste ja enneaegsete surmade ennetus

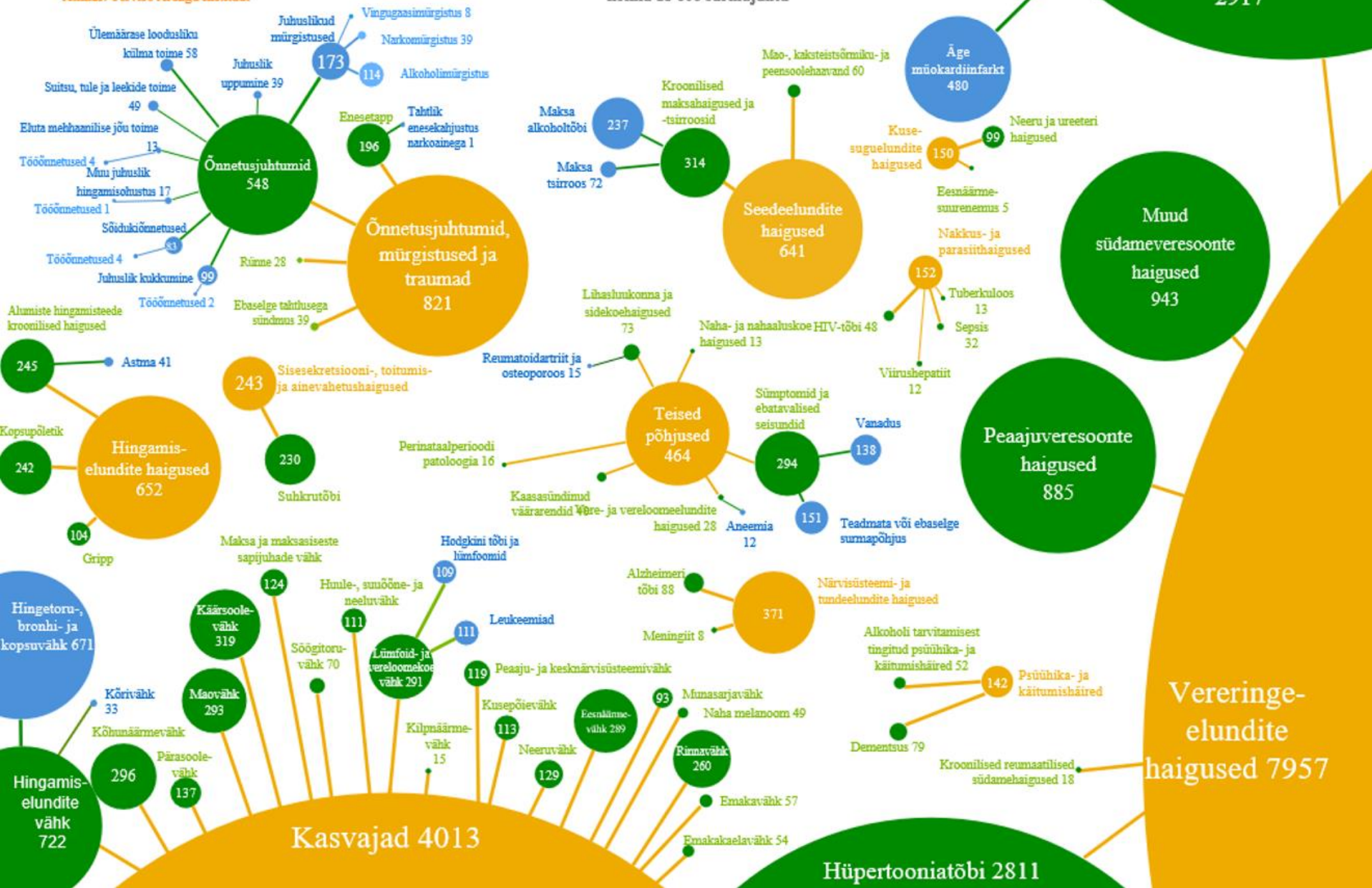
Avaldamiskohad Internetis

- Tervise Arengu Instituut – Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas -> Rahvastikunäitajad
http://pxweb.tai.ee/PXWeb2015/pxweb/et/01Rahvastik/01Rahvastik_04Surmad/?tablelist=true
- Eesti Statistikaamet – Rahvastik -> Rahvastikusündmused
- Eurostat – Population and Social Statistics -> Health -> Public Health
- WHO – Programmes -> Health Statistics and Information Systems -> Statistics

Eestimaalaste surmapõhjused aastal 2018

Allikas: Tervise Arengu Instituut

kokku 15 606 surmajuhtu

Teadustöö – mõned doktoriväitekirjad

Liis Sabre, TÜ Kliinikum (2013) Seljaajutraumade epidemioloogia Eestis. Peaajuaktivatsioonimuster seljatrauma ägedas faasis.

Kaja Rahu, Tervise Arengu Instituut (2014) Baltimaade Tšernobõli veteranide haigestumus ja suremus: registripõhine kohortuuring.

Peeter Värnik, TLÜ Demograafia Instituut (2015)
Välispõhjustest tingitud suremus Euroopa riikides: trendid, sotsiaaldemograafilised faktorid ja mõõtmisprobleemid.

OSA II

SURMA PÕHJUSTE OSA TÄITMISEST

Surma põhjuse teatise täiendamine

- Esialgne surmateatis väljastatakse, kui surma põhjus ei ole teatise väljastamise hetkel selge. Põhjuse selgumisel asendatakse esialgne teatis lõplikuga.
- Kõik esialgsed teatised tuleb asendada lõplikega niipea kui põhjused selguvad.
- Elektroonses keskkonnas on **võimalik muuta** olemasolevaid dokumente. Tervise infosüsteemi ja surma põhjuste registrisse laekuvad dokumendi **uued verisoonid**.

Surmateatisele algpõhjuseks (põhihaiguseks) mittesobivad seisundid

- südamepuudulikkus – nii ägedad kui kroonilised vormid, südameseiskus;
- südame-veresoonkonna puudulikkus (äge, krooniline);
- hingamiseseiskus - kardio-respiratoorne puudulikkus, kopsupuudulikkus (äge, krooniline), kopsuturse;
- intoksikatsioonid, septiline seisund, sepsis, täpsustamata bakternakkus, peritoniit;
- hüdro-, pneumo- või hemotooraks;
- verejooks seedeelunditest.
- **Loetletud seisundid kirjutatakse reale a või b!**

Ilma lahinguta ei ole lubatud kasutada koode R96 – R99

Perearstid ei tohi kasutada neid koode ja diagnoose
hooldekodus surnute või kodust leitud surnute puhul.

Need on mõeldud kasutamiseks ainult kohtuarstidele.

- *Muu äkksurm teadmata põhjusel*
- *Tunnistajateta surm*
- *Leitud surnuna*
- *Surm teadmata põhjusel*

Lähiajal kehtestab TEHIK automaatsed kontrollid

Täpsemat infot nõudvad haigused

Pneumoonia – vaja lisada liik, tekitaja (bakteriaalne, viiruseline), hüpostaatiline, äge või krooniline, bronhopneumoonia jne.

Üldine veresoonte lupjumine – ei sobi surma põhihaiguseks, sest vajab selgitust, millise elutähtsa organi prevaleeruva kahjustusega on tegemist.

Maksatsirroos – vaja täpsustada kas alkohoolse, kardiaalse, biliaarse geneesiga jne.

Kasvajad – hea/pahaloomulisus, täpsustada elund ja lokalisatsioon elundis, staadium, metastaaside olemasolu, levik teistesse elunditesse. Staadium on vajalik selleks, et aru saada, kas antud juhul on tegu surma põhjustanud haigusega.

Hüpertoonia vormid – südamekahjustusega, südamepuudulikkusega, südame- ja neerupuudulikkusega.

Täpsustada lisateabega

Teostatud operatsioonid: märkida operatsiooni nimetus, teostamise aeg ning haigus, mis põhjustas kirurgilise sekkumise.

Kirurgilisest sekkumisest lähtunud tüsistused tuleb samuti kanda surmateatisele, sh nii varajased kui hilistüsistused.

Eakate luumurrud: oluline on eristada, kas luumurd on saneeritud (ravitud; nt naelastatud, proteesitud). Kui on, on tegemist järelraviga ja hooldusravi ajal on lisandunud tüsistused. **Seda käsitletakse haigusena.**

Oluline on eristada värsket traumat trauma hilistagajärgedest.

Vahet tuleb teha nt eakate saneeritud reieluukaela murdude ja nn värskete trauma juhtude vahel, mille korral tüsistuseks võivad olla tromboos, südame infarkt jne.

Värsket traumat käsitletakse õnnetusjuhtumina - kodeeritakse vigastuse saamise viis ja vigastus ise.

Nt kukkumine trepil (W10.04) ja reieluukaela murd S72.0.

Pahaloomuliste kasvajate seosest kardiovaskulaarse patoloogiaga

- Südamelihase infarkt, ajuinfarkt, kopsuarteri tromboos, trombemboolia jne esinevad sageli koos kasvajatega.

Oluline surma algpõhjuse määramisel on kasvaja staadium:

- lõppstaadiumis kasvaja korral käsitletakse kardiovaskulaarset patoloogiat põhihaiguse tüsistusena.

Teadmiseks: vähi intoksikatsioon kuulub generaliseerunud vähi alla RHK-koodiga **C80** (lisatud RHK-10 täiendusega).

Alkoholiga seotud seisundid

Äge mürgistus alkoholiga (juhuslik: X45);

Maksa alkoholitõbi (K70);

Alkohoolne kardiomüopaatia (I42.6);

Alkoholi tarvitamisest tingitud psühhika- ja käitumishäired (F10);

Närvisüsteemi alkoholdegeneratsioon (G31.2);

Alkoholpolüneuroopaatia (G62.1);

Alkoholi põhjustatud krooniline pankreatiit (K86.0);

Alkoholgastriit (K29.2) jt.

Kui alkoholiga seotud haigus ei olnud surma algpõhjuseks, kuid **alkoholi tarvitamine soodustas surma**, tuleb alkoholiga seotud haigus kirjutada muude surma soodustanud oluliste seisundite alla ehk II osasse.

Osa III
NÄITED

Täidetud

I

- a) Äge südamepuudulikkus
- b)
- c) Krooniline südamepuudulikkus

II

Aterosklerootiline südamehaigus.
Südame absoluutne arütmia

Õige

I

- a) Äge südamepuudulikkus
- b) Krooniline südamepuudulikkus
- c) **Aterosklerootiline südamehaigus**

II

Südame absoluutne arütmia

Täidetud

I

a)

b)

c) Täpsustamata südamepuudulikkus

II

Kurtumissündroomina avalduv HIV
tõbi

Õige

I

a) Täpsustamata südamepuudulikkus

b)

c) **Kurtumissündroomina avalduv
HIV tõbi**

II ---

Surma algpõhjus vajab täpsustamist? Mis on kirjutamata?

I

a)

b)

c) Hingamispuudulikkus

II

Eesnäärme pahaloomuline kasvaja

Mis on surma algpõhjus?

I osa

-
- a)
 - b)
 - c) Kardiaalne äkksurm

II osa

Täps.-mata pärasoole verejooks
Kodade virvendus
Südame hüp.tõbi kongestiivse puud-ga
Krooniline neerupuudulikkus
Posthemoraagiline aneemia

Mis on surma algpõhjus?

I osa

a)

b)

c) Parempoolne kopsupõletik

II osa

Südamekahjustusega hüpretoonia

Kongestiivne südamepuudulikkus

Insuliinsõltumatu diabeet

Kr. neerupuudulikkus, sapikivid

Vaskulaarne dementsus

Uus viga – klassifikaatori väärtus vabateksti lahtris! Surmapõhjusena ei tohi kirjutada ainult paiget

Mis haigusega on tegu, kui real I.c. on järgmine tekst?

- *Käärsool koos pärasoolega*
- *Maksaväline sapijuha*
- *Alasagar, bronh või kops*
- *Rinna keskosa*
- *Kusepõiekael*
- *Ülenev käärsool*

Vahetu surmapõhjus

Sõnaline diagnoos	RHK-10 kood ja nimetus	Hai
Anaemia sideropenica	D50.9 - Täpsustamata rauavaegusaneemia	
Neeru (v.a. neeruvaagna) pk	C64 - Neeru (v.a. neeruvaagna) pk	
Neer	D30.0 - Neer	
MKta lümfödeem	I89.0 - MKta lümfödeem	
Täpsustamata südamepuudulikkus	I50.9 - Täpsustamata südamepuudulikkus	

Varasem surmapõhjus

Sõnaline diagnoos	RHK-10 kood ja nimetus
Prostatahüperplaasia e eesnäärmsuurenemus	N40 - Prostatahüperplaasia e eesnäärmsuurenemus
Hüpertooniatõbi e kõrgvererõhutõbi	I10 - Hüpertooniatõbi e kõrgvererõhutõbi
Näo muude ja täpsustamata osade nahk	C44.3 - Näo muude ja täpsustamata osade nahk
M hypertensivus cardialis II	I11.9 - Südamekahjustusega hüpertooniatõbi ilma (kongestiivse) südäm
Cystae hepatis	K76.9 - Täpsustamata maksahaigus
Cystae renun bilat	N28.1 - Omandatud neerutsüst
Maohaavand, äge hemorraagiaga e verejooksuga	K25.0 - Maohaavand, äge hemorraagiaga e verejooksuga
Uriiniretensioon e kusepeetus	R33 - Uriiniretensioon e kusepeetus
Kiirguskeratoos e -sarvestu(mu)s	L57.0 - Kiirguskeratoos e -sarvestu(mu)s
Neer	D30.0 - Neer
MKta lümfödeem	I89.0 - MKta lümfödeem
Balanopostiit e luki-eesnahapõletik	N48.1 - Balanopostiit e luki-eesnahapõletik
Uriiniretensioon e kusepeetus	R33 - Uriiniretensioon e kusepeetus

Surma algpõhjus

Sõnaline diagnoos	RHK-10 kood ja nimetus	Haiguse
Ülenev käärsool	C18.2 - Ülenev käärsool	
Neeru (v.a. neeruvaagna) pk	C64 - Neeru (v.a. neeruvaagna) pk	

Liiga palju diagnoose, raske valikut teha.

Arst peab ise valima ühe surma algpõhjuse ja kuni 5 seisundit eelnevates ridades, mitte igat tüsistust surma põhjuse teatisele märkima

Kokkuvõtteks

Kõige olulisem surmateatise täitmisel on teatist väljastava arsti **loogiline arstlik mõtlemine** suunas - **mis mida põhjustas?**

- haiguste, seisundite ja tüsistuste **ajaline järjestus** – mis oli enne, mis pärast.

- milline on konkreetse juhtumi patoloogiate etioloogiline ja ajaline **omavaheline seos**.

Rea l.c. täitmine on kohustuslik! Tarkvara pakutud tekstid on vaja üle vaadata!

Juhendid TAI veebilehel

TAI -> Surma põhjuste register -> Õigusaktid ja alusdokumendid

Surma põhjuse teatise täitmise juhend arstile

[https://www.tai.ee/images/Juhised arstidele 2019 updated l%C3%B5plik.pdf](https://www.tai.ee/images/Juhised_arstidele_2019_updated_l%C3%B5plik.pdf)

Täna!

Rohkem infot:

**[http://www.tai.ee/et/tegevused/registrid/su
rma-pohjuste-register](http://www.tai.ee/et/tegevused/registrid/su
rma-pohjuste-register)**